herpy

VARANER

Spencer's Monitor

Varanus spenceri

Varanus spenceri er en kraftigt bygget, jordlevende varan på op til 120 cm, der lever på de træløse sortjordssletter i det nordøstlige Australien og graver sig ind i jordens sprækker og huler. Den spiser næsten alt, hvad den kan overmande, og spiller død, når den bliver truet. Arten er yderst sjælden uden for Australien, og der findes kun lidt viden om pasningen.

Familie: Varanidae Tidligere navn: *Varanus ingrami*

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**100-120 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**10-20 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Jordboende og gravende**
Biotop	**Halvørken og savanne**
Sværhedsgrad	**Ekspert**

PASNING

Min. terrarie	**300 × 120 × 120 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**25-35 °C**
Hotspot	**50-58 °C**
Temperatur, nat	**20-24 °C**
Luftfugtighed	**30-60 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Anbefalet** Ferguson-zone 3
Kost	**Insekter og hvirveldyr**
Holdes	**Enkeltvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**11-30 æg**
Inkubation	**180-190 dage** ved 27-29 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks II**
EU-bilag	**Bilag B**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står som de fleste varaner på CITES liste II og i bilag B til EU's forordning om handel med vilde dyr (338/97). Den er ikke på forbudslisten i bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015 om forbud mod hold af særlige dyr og må derfor holdes af private efter de almindelige regler, bl.a. dyrevelfærdsloven. Bed sælgeren om dokumentation for dyrets lovlige oprindelse; ved indførsel fra lande uden for EU kræves CITES-papirer.

Om arten

Varanus spenceri er tungere end andre varaner af samme længde. Kroppen er kraftig og undersætsig, og de fire ben har skarpe kløer, som dyret bruger til at grave huler med. Arten bliver op til 120 cm inklusive hale, og halen er i gennemsnit længere end krop og hoved tilsammen. Grundfarven er lys grå-brun, men den spænder fra blegt snavset cremefarvet til mørk rustbrun med spredte mørkebrune og cremefarvede pletter. På ryg, nakke og hale kan der sidde smalle, uregelmæssige, lysegule eller grå tværbånd, og læberne har tydelige lyse og mørke striber. Undersiden er cremefarvet med mørkegrå eller brune pletter, især på struben. Hovedets skæl er glatte og uregelmæssigt ordnet, og den sidste halvdel af halen er trykket sammen fra siderne og har to midterkøle. Unger er slående tegnet i brunt og hvidt.

Arten blev beskrevet i 1903. Det videnskabelige navn hylder biologen Walter Baldwin Spencer, der flyttede til Australien i 1887. Navnet *Varanus ingrami* fra 1906 er et yngre synonym for den samme art. Arten hører til underslægten *Varanus* sammen med bl.a. *Varanus giganteus* og *Varanus gouldii*.

Arten hvæser og fylder halsen ud, når den føler sig truet, og den kan piske med halen. Det mest særegne er dog, at den spiller død: den presser sig fladt mod jorden, strækker det ene baglem ud, holder de andre ben tæt ind til kroppen, krummer halen i S-bugter og holder hovedet løftet for at følge faren. De andre varaner i samme område flygter eller tager forsvarsstilling i stedet.

Uden for Australien er arten meget sjælden. Den holdes næsten kun i enkelte zoologiske haver, så der findes næsten ingen erfaring fra private terrarier.

Udbredelse og levested

Arten findes kun i Australien. Den lever på de tørre sletter i det østlige Northern Territory og i det nordvestlige Queensland. Kerneområdet er Barkly Tableland, og i Queensland er den kendt fra bl.a. Astrebla Downs National Park og Diamantina National Park samt det åbne land omkring Ilfracombe. Typelokaliteten er sletterne omkring 80 km nordøst for Tennant Creek i Northern Territory.

Udbredelsen følger de store sortjordssletter. Uden for dem er arten ikke fundet.

> **Oprindelig udbredelse:** Australien.

LEVESTED

Varanus spenceri lever på åbne, næsten træløse sletter med mørk, lerrig jord, hvor Mitchell-græs (*Astrebla*) dominerer. Jorden er højekspanderende ler, som revner i tørre perioder. Revnerne og de huler, dyret selv graver, er dets skjul. De samme revner gør det svært for træer at vokse, så landskabet er åbent, og de fleste træer står langs de tørre vandløb. Arten er sky og holder sig til det åbne land langt fra bebyggelse, og den er sjældent at se.

På sortjordssletterne er vandløbene tørre det meste af året. De er vandfyldte i få uger i regntiden, typisk omkring februar-marts. Dyret er mest aktivt om morgenen og sidst på eftermiddagen, når det er køligere, og det er mindre aktivt fra maj til august. Voksne dyr klatrer ikke, men unge dyr kan klatre, hvis de får chancen. I naturen æder arten næsten alt: giftige slanger, små pattedyr, små firben, æg og ådsler.

Pasning

TERRARIET

Der findes kun lidt viden om pasningen af *Varanus spenceri*, fordi arten næsten ikke holdes uden for zoologiske haver. Australien tillader ikke eksport af vilde krybdyr, så dyr uden for landet er sjældne og kommer fra få zoologiske haver. Tallene her er derfor lånt fra *Varanus gouldii* og *Varanus giganteus*, som lever i beslægtet, tørt landskab, og fra de generelle regler for jordlevende varaner. De gælder, indtil der er mere erfaring med arten.

Et voksent dyr skal have et helt rum eller et hjemmebygget terrarie på mindst 300 × 120 × 120 cm (længde × bredde × højde). Målet følger tommelfingerreglen for jordlevende varaner: fem gange snude-kloak-længden i længden og to gange i bredde og højde. Snude-kloak-længden er ikke dokumenteret for arten; da halen er længere end krop og hoved, er den skønnet til omkring 55 cm, og målet er rundet op. Mere plads er altid bedre, og et par skal have væsentligt mere. Unger kan starte i en mindre, men dyb kasse, hvor de nemt finder foderet, og flyttes hurtigt op, når de vokser.

Bunden er det vigtigste. Arten graver i revnet lerjord, så bunden skal være dyb: mindst 40 cm og gerne mere af sandet jord, der kan holde en hule uden at styrte sammen. Bunden skal være let fugtig i dybden, så hulerne holder, mens overfladen er tør. Indret med skjul af store korkrør, hule stammer og stabile sten, som dyret kan kile sig ind i. Sten skal ligge på terrariets bund, så de ikke vælter, når dyret graver under dem. Planter overlever ikke. Sørg for en tæt, låsbar låge og god ventilation, og afskærm alle varmekilder, så dyret ikke kan komme i direkte kontakt med dem.

TEMPERATUR

Varaner er dagaktive, og *Varanus spenceri* skal have en stor temperaturgradient: en varm solplads og køligere zoner, hvor dyret kan trække sig tilbage. Tallene er lånt fra de nært beslægtede *Varanus gouldii* og *Varanus giganteus*. Om dagen skal terrariet være 25-35 °C. Solpladsens overflade skal være 50-58 °C målt med et IR-termometer på selve overfladen og ikke i

luften. Bred varmen ud med flere pærer og store flader, så et stort dyr kan ligge helt i varmen. En enkelt spot med smal lyskegle kan brænde et stort dyr, fordi kroppen under pæren bliver for varm, før resten af kroppen advarer dyret.

Om natten slukkes varmen, og temperaturen skal falde til 20-24 °C. Dyret er mindre aktivt i den kolde årstid, så om vinteren kan varmen og dagslængden sænkes. Dyret skal altid have vand at drikke. En egentlig vinterhvile uden lys og varme anbefales ikke. Mål temperaturen både med IR-termometer på solpladsen og med et digitalt termometer i luften, og sørg for ventilation, så terrariet ikke overophedes.

Læs mere: Varme og temperatur Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Arten kommer fra tørre sletter, så luftfugtigheden i terrariet skal være lav: 30-60 %, med god ventilation. Tallene er lånt fra *Varanus gouldii*. Det vigtigste er, at bunden er let fugtig nede i dybden, så hulerne holder, og at overfladen er tør. Et let fugtigt skjul hjælper ved hudskiftet, hvis huden sidder fast.

Stil en stor, stabil vandskål på bunden, og skift vandet dagligt.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

LYS OG UVB

Varanus spenceri er dagaktiv og lever i åbent landskab uden skygge, hvor den soler sig meget. Derfor anbefales UVB svarende til Ferguson-zone 3: et kraftigt UVB-rør (T5 HO, 12-14 %), der giver et UV-indeks på omkring 4-6 på solpladsen og dækker omkring halvdelen af terrariets længde. Zonen er et skøn for en dagaktiv art, der soler sig meget, og tallene er lånt fra *Varanus gouldii*. UV-lyset skal have direkte adgang til dyret, uden glas imellem, som blokerer strålerne. Der skal altid være skygge i resten af terrariet.

Lad dagslængden følge årstiden: omkring 12 timer om sommeren og kortere om vinteren. Kraftigt lys er vigtigt for varaner, og almindelige lysstofrør og svage pærer er ikke nok. Placér alle lamper uden for dyrets rækkevidde, og skift UVB-røret efter producentens anvisning, også selv om det stadig lyser.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

I naturen spiser arten næsten alt, hvad den kan overmande: slanger, små pattedyr, små firben, æg og ådsler. Foderet skal i fangenskab være varieret og bestå af hele byttedyr. Mængder og hyppighed er ikke dokumenteret for arten og er lånt fra *Varanus gouldii*. Unger får insekter (fårekyllinger, kakerlakker, store melorme) og hakkede nyfødte mus. Voksne får hele mus, rotter, kyllinger, vagtler og kød fra kylling og kænguru. Æg og insekter kan indgå hele livet.

Unger fodres hver dag. Voksne fodres hver 3.-5. dag, afhængigt af hvor stort det sidste måltid var. Byttet må ikke være bredere end dyrets hoved. Overfodring er det mest almindelige problem i fangenskab: Når gnavere bliver hovedføden, bliver varaner hurtigt fede, og for fedt foder belaster leveren.

Hele byttedyr med knogler dækker det meste af kalkbehovet. Insekter pudres med en kalk- og vitaminblanding. Giv byttet dødt, så levende byttedyr ikke kan bide dyret. Undgå dåsemad til hunde og katte, som har for meget protein og for lidt mineraler og fibre. Fjern uædte insekter, så de ikke angriber et sovende dyr.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Sikkerhed: *Varanus spenceri* er stærk og har skarpe kløer og en kraftig hale, og et bid fra et dyr på op mod en meter kan give dybe sår. Et truet dyr hvæser, fylder halsen ud og slår med halen. Det kan også spille død, og et dyr, der ligger fladt og ubevægeligt med S-formet hale, er ikke nødvendigvis sygt eller dødt. Det rejser sig af sig selv, når faren er forbi, så lad det ligge i fred.

Arten er sky og fortrækker at holde afstand. Giv et nyt dyr flere uger i fred, og vær derefter rolig og forudsigelig. Håndtér kun dyret, når det er nødvendigt, og brug læderhandsker. Brug en lang pincet eller tang ved fodring, og hav ikke hænderne i terrariet, når der er mad i nærheden. Brug hver håndtering til at se dyret efter for tegn på sygdom.

Krybdyr bærer ofte salmonella. Vask hænderne grundigt efter enhver kontakt med dyret, bunden, vandet og foderet, og lad ikke børn være alene med dyret.

Dyrene er enlige i naturen og skal holdes enkeltvis. Voksne varaner kan æde mindre dyr af samme art. Han og hun sættes kun sammen til parring, og kun under opsyn.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Køn kan ikke bestemmes sikkert ud fra ydre kendetegn hos varaner. En sonde i halens rod virker ikke, fordi hunnerne har en fold, der svarer til hannens hemipenis-lomme (hemiclitoris), og pigge ved halens rod angiver ikke altid hannen. Sikker kønsbestemmelse kræver en endoskopi hos en dyrlæge, der kender krybdyr. Alder og vægt ved kønsmodenhed er ikke dokumenteret for arten.

PARRING

Arten har en tydelig sæson i naturen: de voksne dyr er mest aktive seksuelt fra omkring august til oktober. Resten af avlen i fangenskab er ikke dokumenteret for arten, og de almindelige råd for varaner gælder: Hold dyrene hver for sig, og sæt dem kun sammen i en kort periode. Efter parringen tages hannen ud, så hunnen kan æde og sole sig i fred. Adskillelse i flere uger op til tre måneder flere gange om året kan hjælpe med at synkronisere dyrene. Parringen skal overvåges, da en han kan skade en hun.

ÆGLÆGNING OG KULD

Et kuld er på 11-30 æg. Æggene er hvide og omkring 50 mm lange og 35 mm brede. I naturen graver hunnerne æggene ned i jorden og lægger fra slutningen af september til begyndelsen af november. Tidspunktet for æglægning i fangenskab er ikke dokumenteret. Hunnen skal have en æglæggekasse med lettere fugtig jord eller vermiculit, som er stor nok til dyrets størrelse, har et mørkt, trygt rum og kan nås ovenfra. Hunner holder ofte op med at spise før æglægningen og graver prøvehuller. Søg dyrlæge, hvis hunnen graver i dagevis uden at lægge, eller hvis hun virker slap.

INKUBATION

Æggene tages forsigtigt op efter æglægningen, da de ellers kan blive spist eller ødelagt. De må ikke vendes, og oversiden markeres med blyant. Æggene lægges i en lukket boks med vermiculit eller perlit blandet med vand i forholdet 1:1 efter vægt. Inkubationstemperaturen for varaner er generelt 27-29 °C ved 80-90 % luftfugtighed. Rugetiden er ikke dokumenteret for arten, men den hænger sammen med artens voksenstørrelse og temperatur. Tallet 180-190 dage er lånt fra *Varanus gouldii* og kan afvige. Et overtidigt æg, der ser sundt ud, åbnes ikke.

OPDRÆT AF UNGER

Hos unger af arten er tegningen brun og hvid. Alt andet om opdræt af arten er ikke dokumenteret, så følgende er generelle råd for varaner. Ungerne lever af blommen de første dage og skal derefter tilbydes små byttedyr, de kan overmande, fx små fårekyllinger og kakerlakker pudret med kalk og vitaminer. Hold ungerne enkeltvis eller under tæt opsyn, indtil det er klart, at de kan være sammen. Giv dem en kasse med dyb bund, skjul og et lille vandkar, og sørg for, at løse sten og kork ligger stabilt, så de ikke knuser ungerne. Vej dem jævnligt.

Sundhed og typiske fejl

Varanus spenceri er sjælden, og der findes ingen samlet viden om arten. De typiske fejl og risici gælder alle store, jordlevende varaner:

- Forbrændinger fra uafskærmede eller for koncentrerede varmekilder, især når et stort dyr ligger under en enkelt pære.
- Overophedning: Dyret skal altid kunne komme væk fra varmen til skygge eller en kølig hule.
- For lave temperaturer, som giver dårlig fordøjelse og svækket immunforsvar.
- Fedme og leverproblemer på grund af for mange gnavere og for hyppig fodring.
- Knogleskørhed ved for lidt kalk, D3 og UVB, især hos unger og æglæggende hunner.
- Parasitter og stress hos nyankomne dyr. Få en afføringsprøve undersøgt, og lad nye dyr falde til i ro.
- Bid fra levende byttedyr, som kan give inficerede sår.
- Æglægningsproblemer, hvis hunnen ikke har et passende sted at grave.
- Salmonella, som kan smitte mennesker.

Søg dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret taber sig, ikke spiser i flere uger eller virker slapt.

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.